

Prof. univ. dr. Teodor BODOAȘCĂ
Lect. univ. dr. Sorin OVIDIU NOUR
drd. Ioan PUIE

TEORIA GENERALĂ A OBLIGAȚIILOR

Universul Juridic
București
-2010-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2010, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BODOAȘCĂ, TEODOR

Teoria generală a obligațiilor / prof. univ. dr. Teodor

Bodoașcă, lector univ. dr. Sorin Ovidiu Nour, drd. Iulian Maței. –

București : Universul Juridic, 2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-398-3

I. Nour, Sorin

II. Maței, Iulian

347

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.665**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

Abrevieri

alin.	– alineat
art.	– articol
B. Of.	– „Buletinul Oficial al României”, Partea I
C. civ.	– Codul civil
C. com.	– Codul comercial
C. fam.	– Codul familiei
C. mun.	– Codul muncii
C. pen.	– Codul penal
C. proc. civ.	– Codul de procedură civilă
Dreptul	– revista „Dreptul”
ed.	– ediția
Ed.	– Editura
lit.	– litera
M. Of.	– „Monitorul Oficial al României”, Partea I
nr.	– numărul
op. cit.	– opera citată
p.	– pagina
par.	– paragraful
pct.	– punctul
s.n.	– sublinierea noastră (a autorilor)
vol.	– volumul/volumele

CAPITOLUL I

NOȚIUNI INTRODUCTIVE CU PRIVIRE LA OBLIGAȚIILE CIVILE

Secțiunea 1.1.

Noțiunea de obligație civilă

Etimologic, termenul „obligație” derivă din cuvântul din latina veche *obligatio*, compus din prepoziția *ob*, cu semnificația *pentru* sau *din cauza*, și verbul *ligo-ligare*, cu semnificația de *a lega* sau *a uni ceva*. Deci, în latina veche, *obligatio* însemna *a lega pe cineva dintr-o anumită cauză*.

În schimb, în dreptul roman, acest termen evoca înlănțuirea debitorului, adică aservirea acestuia față de creditor¹. De fapt, în dreptul roman, termenul *obligație* a parcurs, în evoluția lui, două etape.

Astfel, în *prima etapă*, obligația civilă avea semnificația unei legături pur materiale (*vinculum corporis*) între două persoane, concretizată în înlănțuirea fizică a debitorului de către creditor, în cazul în care primul nu-și executa de bunăvoie îndatoririle față de ultimul. În această etapă, obligația civilă era un adevărat *ius in personam*, adică un drept al unei persoane fizice asupra altei persoane fizice, exercitat la fel ca și dreptul de proprietate asupra unui lucru oarecare (*ius in rem*). Deci, întocmai ca și proprietarul unui lucru, creditorul putea dispune de persoana debitorului insolubil²;

În schimb, în *etapa ulterioară*, obligația civilă devine o legătură juridică (*vinculum iuris*) dintre creditor și debitor. De fapt, în dreptul roman, creditorul era numit *reus credendi*, iar debitorul *reus debendi*. Facem precizarea că termenul *reus* înseamnă pârât, iar expresiile *reus credendi* și *reus debendi* aveau semnificația că, la nevoie, creditorul îl putea chema în fața justiției pe debitorul său. Așa se explică de ce, cu timpul, termenul *reus* a fost folosit numai pentru a-l denumi pe *creditor*. Altfel spus, în caz de neexecutare a obligației, creditorul nu mai avea dreptul să acționeze asupra persoanei debitorului, ci asupra patrimoniului acestuia, procedând la executarea silită a bunurilor acestuia. În acest ultim sens, în *Institutele* lui Iustinian³ se prevedea că *obligația este o lege a dreptului prin care suntem constrânși la nevoie să plătim un lucru oarecare, potrivit normelor de drept ale cetății, adică ale statului nostru*. De asemenea, în *Digestele* lui Iustinian este evocată

¹ A se vedea, I. Dogaru și P. Drăghici, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura All Beck, București, 2002, p. 4.

² A se vedea, L. Pop, *Teoria generală a obligațiilor*, Editura Lumina Lex, București, 1998, p. 11.

³ Opera juridică a lui Iustinian, *Corpus iuris civile*, este compusă din patru părți, adică *codex*, *digesta* (sau *pandectele*), *institutiones* și *novellae*.

definiția dată obligației de juristconsultul Paul. Astfel, acesta aprecia că *esența obligației nu constă în a face ca un lucru să fie al nostru, ci în a-l constrânge pe altul să ne dea ceva sau să ne pună la dispoziție ceva.*

În accepțiunea juristconsultului Paul, obligația civilă se caracteriza prin două trăsături distincte. Astfel, mai întâi era o legătură juridică dintre creditor și debitor (*vinculum iuris*) și apoi era un mijloc de constrângere juridică (*adstringitur*), pe care creditorul o putea îndrepta împotriva bunurilor debitorului pentru a obține, pe calea executării silite, prestația la care acesta se îndatorase.

În terminologia juridică actuală, obligația civilă poate fi abordată într-un sens restrâns și în unul larg.

În *sens restrâns*, obligația civilă poate fi analizată ca un raport juridic între debitor și creditor.

Ca *raport juridic*, obligația civilă are un conținut alcătuit din dreptul subiectului activ, numit creditor, de a cere subiectului pasiv, numit debitor, să execute o prestație ce poate consta în a da, a face sau a nu face ceva, sub sancțiunea constrângerii de stat¹. Creditorul, având posibilitatea să ceară o anumită prestație debitorului, dispune, în realitate, de un drept de creanță asupra patrimoniului acestuia din urmă, în virtutea căruia, la nevoie, îi poate urmări silit bunurile pentru satisfacerea acestuia². Deci, conținutul raportului juridic de obligație cuprinde două laturi, și anume:

– *una activă*, adică dreptul de creanță al creditorului, în virtutea căruia acesta poate pretinde subiectului pasiv să dea, să facă sau să nu facă ceva și, în caz de nevoie, să apeleze la forța de constrângere exercitată de stat prin organele sale abilitate pentru a obține executarea silită a obligațiilor respective;

– *alta pasivă*, adică prestația la care s-a îndatorat debitorul.

În *sens restrâns*, obligația civilă își are originea în actele și faptele juridice ale subiectelor de drept, persoane fizice sau juridice, adică în voința particulară a subiectelor de drept. În acest sens vorbim despre așa zisele obligații subiective. Este o astfel de obligație, spre exemplu, obligația asumată de cumpărător, în condițiile art. 1294 și urm. C. civ., de a plăti prețul bunului cumpărat, ca urmare a unui contract de vânzare-cumpărare încheiat cu o altă persoană.

În *sens larg*, termenul obligație reprezintă îndatoririle juridice generale sau particulare ce revin subiectelor de drept, persoane fizice sau juridice, urmarea manifestării de voință a legiuitorului, astfel:

– *îndatoririle generale* sunt acele obligații care revin tuturor subiectelor de drept. În această categorie intră, spre exemplu, obligația generală a subiectelor de drept de a respecta drepturile civile subiective absolute, adică drepturile reale și cele nepatrimoniale sau obligația persoanelor de a-și exercita drepturile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile celorlalți, prevăzută de art. 57 din Constituție³. În acest sens, îndatoririle generale sunt obligații obiective, adică îndatoriri care, *de iure*, incumbă oricărui subiect de drept;

¹ Sunt autori care consideră că acesta este sensul larg (*lato sensu*) al noțiunii de obligație (în acest sens, a se vedea, S. Angheni, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Oscar Print, 1995, p. 3).

² *Ibidem*.

³ Constituția României, în forma ei inițială, a fost adoptată în ședința Adunării constituante din data de 21 noiembrie 1991, a fost publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991 și a intrat în vigoare în urma aprobării ei prin Referendumul național din data de 8 decembrie 1991. Constituția a fost revizuită în anul 2003. Legea de revizuire nr. 429/2003 a fost aprobată prin Referendumul național din 18-19

– *îndatoririle particulare* sunt acele obligații care incumbă numai anumitor persoane față de alte persoane. Spre exemplu, obligația părinților de a îngriji și întreține copiii este o astfel de îndatorire. Și aceste îndatoriri au caracter obiectiv, întrucât incumbă tuturor persoanelor care întrunesc cerințele impuse de dispozițiile legale ce le instituie.

În *vorbirea curentă*, termenul obligație are și semnificația de *înscris constatator* al unui raport juridic de creanță, cum sunt, spre exemplu, acțiunile emise de societățile comerciale în condițiile Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale¹ sau, în general, titlurile de credit la purtător.

În *doctrina juridică occidentală*, unii autori fac distincție între termenul *obligație*, folosit pentru determinarea obligațiilor de drept civil, și sintagma *îndatorire juridică*, folosită pentru desemnarea numeroaselor obligații juridice generale și particulare ce revin din lege subiectelor de drept, persoane fizice sau juridice. Astfel, spre exemplu, sunt considerate *obligații* îndatoririle dintre soți sau cele dintre părinți și copii, iar *îndatoriri juridice* obligația de a nu aduce atingere drepturilor subiective ale altor subiecte de drept sau de a nu comite infracțiuni.

În *general, în doctrina juridică străină*, referitor la termenul obligație, s-au conturat patru concepții, și anume: monistă, dualistă, subiectivă și obiectivă.

În cadrul *concepției moniste*, obligația constă într-un raport juridic, în temeiul căruia creditorul poate pretinde de la debitor efectuarea unei anumite prestații sau să se abțină de la a face ceva.

Potrivit *concepției dualiste* sau clasice, caracteristică doctrinei juridice germane, franceze și elvețiene, *obligația* constă în două raporturi juridice distincte, și anume:

– un raport juridic în temeiul căruia debitorul, sub sancțiunea constrângerii de stat, trebuie să dea, să facă sau să nu facă ceva în folosul creditorului. Evident, acest raport este unul de drept substanțial;

– un raport juridic în temeiul căruia, la nevoie, creditorul, apelând la forța coercitivă a statului, poate constrânge debitorul să execute prestația la care s-a îndatorat. Evident, acest raport juridic este unul de drept procesual

În cadrul *concepției subiective*, obligația este considerată o legătură de drept dintre persoana creditorului și cea a debitorului. În viitoarea reglementare, art. 1164 din noul Cod civil², sub denumirea marginală „conținutul raportului obligațional”, a preluat această

octombrie 2003 și a intrat în vigoare la data de 29 octombrie 2003, data publicării în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003 a Hotărârii Curții Constituționale nr. 3 din 22 octombrie 2003 pentru confirmarea rezultatului Referendumului național din 18-19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a constituției. În urma revizuirii, Constituția a fost republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituție, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare, în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003.

¹ Potrivit art. 91 alin. 1 din Legea nr. 31/1990, în societatea pe acțiuni, capitalul social este reprezentat prin acțiuni emise de societate care, după modul de transmitere, pot fi nominative sau la purtător (pentru unele detalii referitoare la regimul juridic al acțiunilor, a se vedea art. 91-110 din Legea nr. 31/1990, republicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 1066 din 17 noiembrie 2004).

² În data de 22 iunie 2009 Guvernul și-a asumat răspunderea în fața Camerei Deputaților și a Senatului, întrunite în două ședințe comune succesive, asupra Proiectului Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, respectiv a Proiectului Legii nr. 288/2009 privind Codul penal. Noul Cod civil este considerat adoptat începând cu data de 26 iunie 2009, ca urmare a asumării răspunderii Guvernului din data de 22 iunie 2009, în fața Camerei Deputaților și a Senatului, întrunite în ședință comună, asupra Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (publicată în „Monitorul oficial al României”, partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009) și nedeputerii unei moțiuni de cenzură în

concepție. Astfel, în temeiul acestui text, obligația este o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația datorată;

În cadrul *concepției obiective* se pune accentul pe obiectul obligației, considerându-l atât un raport juridic, cât și o valoare, adică un bun ce se regăsește în activul patrimonial al creditorului și, corelativ, o îndatorire ce se reflectă în pasivul patrimonial al debitorului.

În *codurile civile moderne*, reprezentate mai ales prin Codul civil francez, a fost preluată materia obligațiilor așa cum a fost ea reglementată în vechiul drept roman.

În aceste coduri, reglementările destinate obligațiilor civile sunt esențial influențate de principiile adevărului, echității, buneicredinței, autonomiei de voință, consensualismului actului juridic și forței obligatorii a efectelor contractului între părțile contractante.

Facem precizarea că, în materia obligațiilor civile, s-au manifestat unele *tendențe de unificare internațională* a regulilor de drept. Astfel, *exempli gratia*, evocăm Proiectul de Cod al obligațiilor, comun Franței și Italiei, elaborat în anul 1928. Deși acest proiect nu a fost adoptat de niciuna dintre cele două țări, multe dispoziții ale lui au fost folosite cu ocazia revizuirii Codului civil italian din anul 1942. În prezent, problema unificării dreptului obligațiilor se pune între țările care au aderat la Uniunea Europeană.

Secțiunea 1.2.

Elementele raportului juridic de obligație

1.2.1. Precizări prealabile

Raportul juridic de obligație, la fel ca oricare alt raport juridic civil, are în structura sa patru elemente constitutive, și anume: subiectele, conținutul, obiectul și sancțiunea.

1.2.2. Subiectele raportului juridic de obligație

Sunt subiecte ale raportului juridic de obligație atât persoanele fizice, cât și persoanele juridice, inclusiv statul¹.

Subiectul activ al raportului juridic de obligație se numește *creditor*, iar subiectul pasiv poartă denumirea de *debitor*.

În raporturile juridice obligaționale simple sau unilaterale, o parte este numai creditor, iar cealaltă parte numai debitor. În schimb, în raporturile juridice bilaterale sau complexe ori sinalagmatice, fiecare parte este, în același timp, atât creditor, cât și debitor. Spre exemplu, în temeiul art. 1294 C. civ.², în cadrul unui contract de vânzare cumpărare,

termenul de 3 zile prevăzut de art. 114 alin. 2 din Constituție. Potrivit art. 2664 din noul Cod civil, acesta va intra în vigoare la data la care va fi stabilită în legea pentru punerea lui în aplicare (alin. 1), iar Guvernul are obligația ca, în termen de 12 luni de la data publicării noului Cod civil, să supună Parlamentului spre adoptare proiectul de lege pentru punerea acestuia în aplicare (alin. 2).

¹ A se vedea, art. 25 din Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și persoanele juridice (publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 8 din 30 ianuarie 1954).

² Actualul Cod civil a fost elaborat după modelul Codului civil napoleonian (1804) în anul 1864 și promulgat la data de 4 decembrie 1864. Codul a intrat în vigoare la data de 1 decembrie 1865, contrar dispo-

vanzătorul este creditorul prețului și debitorul lucrului, iar cumpărătorul este creditorul lucrului și debitorul prețului. Într-adevăr, vânzătorul are obligația de a preda lucrul și dreptul de a primi prețul, iar cumpărătorul, corelativ, are obligația de a plăti prețul și de a primi lucrul vândut.

Noțiunile de *debitor* și *creditor* sunt noțiuni generice. În cazul raporturilor juridice obligaționale speciale se operează cu denumiri specifice. Astfel, spre exemplu, în contractul de vânzare-cumpărare părțile sunt vânzătorul și cumpărătorul, în contractul de donație donatarul și donatorul, iar în contractul de comodat – comodantul și comodatarul. Trebuie precizat că aceste denumiri specifice pot fi folosite pentru a desemna, după caz, creditorul sau debitorul ori dubla calitate pe care o poate avea o parte într-un raport juridic obligațional complex, atât de creditor, cât și de debitor.

1.2.3. Conținutul raportului juridic de obligație

Conținutul raportului juridic de obligație este alcătuit din drepturile de creanță sau reale ale creditorului și obligațiile corelative ce incumbă debitorului.

Având în vedere că o latură esențială a raportului de obligație o constituie conținutul său patrimonial, drepturile intră în activul patrimonial, iar obligațiile corelative sunt cuprinse în pasivul acestuia¹.

Din punct de vedere al conținutului, raporturile juridice obligaționale pot fi *simple* sau *complexe*, astfel:

– în cazul raportului obligațional *simplu*, o parte are numai drepturi (creditorul), iar cealaltă parte numai obligații (debitorul). Este cazul, spre exemplu, raportului juridic obligațional rezultat dintr-un contract de donație neafectat de condiții;

– în cazul raportului obligațional *complex*, ambele părți au atât drepturi, cât și obligații corelative. De exemplu, în situația contractului de mandat, în temeiul art. 1532 și art. 1534 C. civ., dacă acesta este cu plată, mandatarul este creditorul plății și debitorul însărcinării la care s-a obligat.

Dreptul de creanță, care face parte din conținutul raportului juridic obligațional, este un *drept relativ (erga personam)*, opozabil numai debitorului, în timp ce *dreptul real*, fiind un drept absolut, este, în principiu, opozabil *erga omnes*.

zițiilor art. 1913, care stabileau, ca dată a intrării acestuia în vigoare, data de 1 iulie 1865. Amânarea intrării în vigoare a Codului civil pentru data de 1 decembrie 1865 a fost dispusă prin Decretul domnesc din 2 iulie 1865. Practic, în data de 1 iulie 1865, deci pentru o singură zi, Codul civil a fost în vigoare. La data adoptării, Codul civil avea un număr de 1914 articole grupate într-un titlu preliminar și în trei Cărți, astfel: Titlul preliminar (art. 1-5); Cartea I-despre persoane (art. 6-460), în prezent abrogată; Cartea II-despre bunuri și osebitele modificări ale proprietății (art. 461-643); Cartea III-despre diferite moduri prin care se dobândește proprietatea (art. 644-1914); Dispoziții generale (art. 1912-1914), adică: abrogarea Codului Calimach și Caragea, precum și a altor legi civile sau ordonanțe domnești anterioare contrare; punerea în vigoare a Codului civil (1 iulie 1865); raportarea dotei de fiica dotată înaintea intrării în vigoare a Codului civil, dacă voiește să vină la o succesiune deschisă prin efectul dispozițiilor acestui cod. Codul civil a fost publicat în ediții oficiale în anul 1956 (sub egida Ministerului Justiției și îngrijirea lui P. Anca, O. Căpățână, Em. Em. Prunescu și C. Stătescu, în Editura Științifică, București, 1956) și 1981 (sub egida Ministerului Justiției și îngrijirea lui C. Oprișan, I. Hatmanu, A. Gongiulescu, A. Iacovescu, E. Raba, R. Ilie, P. Ninosu și A. Duță, în Editura Hamangiu, București, 1981).

¹ Drepturile de creanță împreună cu drepturile reale alcătuiesc clasificarea fundamentală a drepturilor civile cu caracter patrimonial (în acest sens, a se vedea, C. Stătescu și C. Bârsan, *Tratat de drept civil, Teoria generală a obligațiilor*, Editura Academiei R. S. R., București, 1981, p. 13).

Obligațiile corelative drepturilor de creanță, după *obiectul lor*, sunt grupate în trei categorii, și anume: obligații de a da; obligații de a face ceva și obligații de a nu face ceva.

1.2.4. Obiectul raportului juridic de obligație

Obiectul raportului juridic de obligație constă în acțiunea la care s-a îndatorat sau abstențiunea la care s-a obligat subiectul pasiv.

De fapt, prestația pozitivă a debitorului se concretizează în obligația *de a da* sau *de a face* ceva, iar cea negativă în îndatorirea *de a nu face* ceva.

1.2.5. Sancțiunea obligației

Sancțiunea obligației este consecința neîndeplinirii acesteia de debitor.

De regulă, în doctrină se susține că sancțiunea obligației constă în dreptul creditorului de a recurge la forța de constrângere a statului, pentru realizarea dreptului său pe calea unei acțiuni în justiție¹. În opinia noastră, această abordare face confuzie între sancțiune, ca atare, și mijlocul legal pus la îndemâna creditorului pentru a apela la forța de constrângere a statului în vederea aplicării unei sancțiuni civile debitorului care nu și-a executat voluntar obligațiile asumate.

Sancțiunea poate consta, spre exemplu, în rezoluțiunea contractului, admiterea excepției de neexecutare, în cazul contractelor sinalagmatice, în obligarea debitorului la plata de daune-interese ori daune cominatorii sau de amenzi civile.

Sancțiunea obligației constă în acele mijloace legale pe care creditorul le poate exercita prin intermediul forței de constrângere a statului asupra patrimoniului debitorului pentru a obține executarea prestației ce i se datorează².

Trebuie făcută precizarea că, în materie civilă, se face distincție între *obligații perfecte*, susceptibile de sancțiune, și *obligații imperfecte* sau naturale, nesuscetibile de sancțiune. Astfel, în temeiul art. 1092 alin. 2 C. civ., repetițiunea nu este admisă în privința obligațiilor naturale care au fost achitate de bună voie. De asemenea, potrivit art. 20 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958 cu privire la prescripția extinctivă³, debitorul care a executat obligația după ce dreptul la acțiune al creditorului s-a prescris, nu are dreptul să ceară înapoierea prestației, chiar dacă la data executării nu știa că termenul prescripției era împlinit.

De fapt, dispozițiile art. 20 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958 au o dublă semnificație. *Pe de o parte*, după împlinirea termenului de prescripție a dreptului la acțiune recunoscut creditorului, debitorul nu mai este obligat să-și execute prestația, deoarece obligația lui devine naturală și, *pe de altă parte*, dacă debitorul și-a executat obligația după acest moment, nu mai este în drept să ceară restituirea ei. Cu alte cuvinte, debitorul, care și-a executat prestația în aceste condiții, nu poate apela la forța de constrângere a statului pentru a obține restituirea ei, deoarece nu mai are drept la acțiune în sens material.

¹ A se vedea, L. Pop, *Teoria generală...*, p. 16.

² *Ibidem*.

³ Decretul nr. 167/1958 a fost publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 19 din 21 aprilie 1958 și republicat în nr. 11 din 15 iulie 1960.

Secțiunea 1.3.

Clasificarea obligațiilor civile

1.3.1. Clasificarea obligațiilor civile după izvorul lor

Codul civil român¹ clasifică obligațiile, în raport cu izvorul lor, în următoarele categorii:

- obligații născute din contracte sau convenții (art. 942-985);
- obligații născute din cvasi-contracte², adică gestiunea de afaceri (art. 987-992);
- plata nedatorată (art. 993-997). Unanim este admis în doctrină că plata nedatorată include și îmbogățirea fără just temei;
- obligații născute din delict (art. 998);
- obligații născute din cvasi-delict (art. 999).

Această clasificare, care își are originea în dreptul roman din timpul împăratului Iustinian (*etapa postclasică*), este contestată din următoarele motive:

– *este neștiințifică*, deoarece creează confuzie între contractul civil, pe de o parte, și gestiunea de afaceri și plata nedatorată, pe de altă parte. Într-adevăr, gestiunea de afaceri și plata nedatorată nu pot fi explicate prin analogie cu contractele, deoarece le lipsește elementul esențial, prevăzut de art. 942 C. civ. pentru contractul civil, adică acordul de voință dintre două părți pentru a crea, modifica sau stinge între ele raporturi juridice civile;

– *este incompletă*, întrucât sunt ignorate unele izvoare de obligații, cum ar fi, spre exemplu, actul juridic unilateral și îmbogățirea fără justă cauză;

– *categoria cvasi-delictelor este inutilă*, deoarece natura și efectele lor sunt identice cu cele ale delictelor. Altfel spus, indiferent că faptele prejudiciabile sunt săvârșite cu intenție sau din culpă, reglementarea lor este unitară, în sensul că determină angajarea răspunderii civile delictuale.

Urmare acestor critici, în viitoarea reglementare, noul Cod civil cuprinde dispoziții cu privire la următoarele izvoare ale obligațiilor civile: contractul (art. 1166-1323); actul juridic unilateral (art. 1324-1329); faptul juridic licit (art. 1330-1348), care include gestiunea de afaceri, plata nedatorată și îmbogățirea fără justă cauză; faptul ilicit (art. 1349-1395) sau răspunderea civilă.

Actualul Cod civil cuprinde dispoziții referitoare la următoarele specii de obligații: obligații condiționate, adică obligații sub condiție suspensivă și obligații sub condiție rezolutorie (art. 1004-1021); obligații cu termen suspensiv și obligații cu termen extinctiv (art. 1022-1025); obligații alternative (art. 1026-1033); obligații solidare (art. 1034-1056); obligații divizibile și obligații nedivizibile (art. 1057-1065); obligații cu clauză penală (1066-1072).

¹ *Brevitatis causa*, pentru evitarea repetărilor și ușurința exprimărilor, în continuare, în cuprinsul lucrării, referirile la textele Codului civil român de la 1864 se vor face, de regulă, fără indicarea actul normativ.

² În temeiul art. 986 C. civ., cvasi-contractul este un fapt licit și voluntar din care se naște o obligație către o altă persoană sau obligații reciproce între părți. Este lesne de observat faptul că, deși cvasi-contractul este denumit prin referire la contractul civil, nu este definit prin raportare la acesta, ci prin referire la faptul licit. Deci, din definiția legală a cvasi-contractului lipsește orice referire la acordul de voință, care este de esența contractului.

Noului Cod civil cuprinde reglementări referitoare la următoarele modalități ale obligațiilor: condiția (art. 1399-1410); termenul (art. 1411-1420); obligații complexe, adică obligații divizibile și obligații indivizibile (art. 1421-1433); obligații solidare (art. 1434-1460); obligații alternative (art. 1461-1467); obligații facultative (art. 1468).

1.3.2. Clasificarea obligațiilor după obiectul lor

1.3.2.1. Clasificarea obligațiilor în raport cu conținutul prestației debitorului

A. Aspecte generale.

În raport cu conținutul prestației debitorului, obligațiile civile sunt grupate în obligații de a da, obligații de a face și obligații de a nu face.

Clasificarea obligațiilor în obligații de a da (*dare*), a face (*facere*) și a nu face ceva (*non facere*) este tradițională în ceea ce privește diviziunea raporturilor juridice obligatoriale în funcție de obiectul lor și își are originea în textele dreptului roman. Această clasificare a fost preluată din dreptul roman în Codul civil francez prin art. 1101 și art. 1126, devenind clasică.

Diviziunea obligațiilor în obligații de a da, a face și a nu face ceva se regăsește, implicit, și în Codul civil român de la 1864, în concret, în art. 971 și art. 1074-1079.

Multă vreme, această clasificare a obligațiilor nu a fost contestată, fiind chiar considerată *une verité éternelle*, cum s-a exprimat doctrina franceză.

Unanim este admis în doctrină că *obligația de a da constă în raportul juridic de obligație în cadrul căruia debitorul este îndatorat să constituie sau să transmită, cu titlu oneros sau gratuit, un drept real în patrimoniul creditorului*¹.

Sunt considerate obligații de a da, spre exemplu, obligația vânzătorului de a transmite cumpărătorului dreptul de proprietate asupra bunului vândut sau obligația copermutanților de a-și transfera reciproc dreptul de proprietate asupra bunurilor ce fac obiectul contractului de schimb ori obligația donatorului de a transmite donatarului dreptul de proprietate asupra bunului donat.

*Obligația de a face ceva (facere) constă în raportul juridic de obligație în cadrul căruia debitorul își asumă îndatorirea juridică de a desfășura o activitate pozitivă în favoarea creditorului, alta decât cea care constă în obligația de a da*².

Constituie o obligație de a face ceva, spre exemplu, executarea unei lucrări sau efectuarea unor servicii ori îngrijirea unei persoane sau punerea la dispoziția locatarului de locator a lucrului închiriat ori încheierea unor acte juridice de către mandatar în numele și pe seama mandantului.

Spre deosebire de obligația de a da, obligația de a face ceva se materializează într-o activitate concretă, iar data la care se execută este chiar data când se realizează acțiunea a cărei constatare se poate percepe faptic.

¹ A se vedea: C. Hamangiu, I. Rosetti Bălănescu și Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, Editura BIC ALL SRL, București, 1998, p. 316-317; C. Stătescu și C. Bârsan, *Teoria generală a obligațiilor*, Editura All Beck, București, 1998, p. 5; L. Pop, *Teoria generală a obligațiilor*, ..., p. 15; L. Pop, *Discuții în legătură cu unele clasificări ale obligațiilor după obiectul lor*, în „Dreptul”, nr. 8/2005, p. 54 și urm.

² Verbul *a face* provine din verbul din limba latină *facesso-facere*, care înseamnă a îndeplini, a pricinui sau a îndeplini poruncile cuiva ori, pur și simplu, a face.

Obligația de a face poate precede sau poate urma unei obligații de a da. Spre exemplu, înainte de a fi constituit dreptul de proprietate asupra unei construcții, aceasta este edificată de către antreprenor în temeiul obligațiilor asumate printr-un contract de antrepriză, în condițiile art. 1410 și urm. C. civ., iar apoi este predată noului proprietar.

Obligația de nu face ceva (non facere) constă în raportul juridic de obligație în cadrul căruia debitorul își asumă îndatorirea juridică față de creditor de a se abține de la o anumită activitate care, dacă nu s-ar fi obligat, ar fi putut s-o desfășoare.

Spre exemplu, este o obligație de a nu face ceva îndatorirea asumată de uzufructuar de a nu închiria altuia sau de a nu ceda altuia exercițiul dreptului său¹ ori obligația asumată de proprietarul unui teren față de proprietarul terenului vecin, de a nu planta arbori înalți la o distanță mai mică de 3 metri ori alte plantații la o distanță mai mică de 1 metru față de linia de despărțire, chiar dacă legea îi dă voie să planteze până la 2 metri, respectiv până la o jumătate de metru (art. 607 C. civ.)

Legat de această clasificare a obligațiilor, în doctrina franceză este analizată și categoria *obligației de securitate*². Astfel, *obligația de securitate este considerată o specie a obligației de a face ceva, în cazul căreia debitorul are îndatorirea legală sau contractuală de a garanta creditorul și, uneori, terțele persoane contra riscurilor care le amenință securitatea corporală ori sănătatea.*

Exemplul clasic al acestui gen de obligații civile este obligația transportatorului, din contractul de transport, de a asigura transportul persoanelor sau bunurilor la destinație în condiții de securitate. Astfel, spre exemplu, în caz de accident, călătorul care suferă o vătămare a integrității corporale sau a sănătății poate cere și poate obține de la transportator despăgubiri, fără a fi ținut să facă dovada circumstanțelor accidentului și culpei debitorului. Deci, pentru angajarea răspunderii transportatorului este suficient ca accidentul să se fi produs în timpul transportului, evident, fără culpa transportatului.

Această obligație, acceptată inițial numai în cazul contractului de transport feroviar, fiind extinsă și la celelalte specii ale contractului de transport (rutier, maritim, fluvial, aerian, cu teleschiul, telecabina, telefericul sau telescaunul etc.), ulterior, a devenit incidentă și în cazul altor categorii de contracte, cum ar fi, spre exemplu: contractul hotelier; contractul de vizionare de spectacole; contractul de organizare și participare la jocuri sportive; contractul de muncă (art. 171-178 C. mun.); contractele din domeniul protecției consumatorului³ etc.

Obligația de securitate are, de regulă, natură contractuală.

¹ Uzufructuarul, în temeiul art. 534 C. civ., se poate bucura el însuși sau poate închiria altuia ori ceda exercițiul dreptului său. Facem precizarea că, în temeiul art. 571 C. civ., *uzuarul* nu poate ceda nici închiria dreptul său altuia. De asemenea, *dreptul de abitație* nu poate fi cesionat sau închiriat, cu excepția părții din casă pe care nu o locuiește. Tot la fel, *chiriașul* se poate obliga să nu subînchirieze lucrul închiriat. Într-adevăr, în temeiul art. 1418 C. civ., locatarul are dreptul de a subînchiria ori de a subarenda și de a ceda contractul său către altul, dacă o asemenea facultate nu i-a fost interzisă (alin. 1). Această posibilitate poate fi interzisă în tot sau în parte, dar interzicerea nu se prezumă, ci trebuie să rezulte dintr-o stipulație specială (alin. 2).

² Pentru o prezentare a doctrinei franceze din domeniu, a se vedea L. Pop, *Discuții în legătură*,..., p. 73-75.

³ A se vedea: Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor (publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 75 din 23 martie 1994); Legea nr. 240/2004 privind răspunderea producătorilor pentru pagubele generate de produsele cu defecte (publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 552 din 22 iunie 2004) etc.

B. Critica clasificării obligațiilor civile în obligații de a da, a face și a nu face ceva în doctrina franceză¹.

În doctrina franceză a fost pusă în discuție existența și utilitatea clasificării obligațiilor în obligații de a da, a face și a nu face ceva, mergându-se chiar până la negarea acestei clasificări. Astfel, se susține că, în realitate, după obiectul lor, există doar două categorii de obligații, adică obligația de a face și obligația de a nu face ceva².

Pentru a ajunge la această concluzie, s-a plecat de la semnificația din dreptul roman a obligației de a da. Într-adevăr, în dreptul roman, obligația de a da însemna transmiterea sau constituirea dreptului de proprietate sau a altui drept real asupra unui bun de debitor în favoarea creditorului, operațiuni ce se realizau prin predarea (*tradițiunea*) lucrului de la înstrăinător la dobânditor. Finalmente, în dreptul roman, a da însemna a preda un lucru.

În doctrina din domeniu se susține că, spre deosebire de dreptul roman, atât în Codul civil francez, cât și în Codul civil român, transmiterea contractuală a dreptului de proprietate are loc, de regulă, de plin drept (*ex lege*), chiar în momentul încheierii contractului³ și independent de tradițiunea lucrului.

Tradițiunea lucrului care, cel mai adesea, este ulterioară momentului transmiterii dreptului de proprietate, este, în realitate, o *obligație de a face*. Într-adevăr, potrivit art. 971 C. civ., în contractele ce au ca obiect translația proprietății sau a unui alt drept real, proprietatea sau dreptul se transmite prin efectul consimțământului părților și lucrul rămâne în rizico-pericolul dobânditorului, chiar dacă nu i s-a făcut tradițiunea acestuia. Facem precizarea că art. 971 din Codul civil român este inspirat din art. 1125 din Codul civil italian, așa cum acesta a fost modificat și completat în anul 1942. Principiul stipulat de art. 971 C. civ. este particularizat, spre exemplu, în materie de vânzare-cumpărare, de art. 1295 alin. 1 C. civ. În context, facem precizarea că art. 1295 alin. 1 C. civ. este, de fapt, o traducere fidelă a art. 1583 din Codul civil francez⁴.

Cu toate acestea, sunt situații în care transferul dreptului de proprietate nu operează de plin drept, adică exact în momentul încheierii contractului, ci ulterior. Este cazul, spre exemplu, înstrăinării lucrurilor de gen, caz în care transferul dreptului de proprietate are loc în momentul individualizării lucrurilor respective, prin cântărire, măsurare sau numărare, după caz. De asemenea, transferul dreptului de proprietate nu intervine *eo ipso* nici atunci când părțile contractante au amânat transferul lui pentru o dată ulterioară încheierii contractului, prin inserarea unei condiții suspensive sau a unui termen suspensiv⁵.

În exemplele de mai sus, în doctrina franceză, se susține că, de fapt, avem de-a face cu două obligații de a face ceva și nicidecum cu obligații de a da, deoarece debitorul, după

¹ Pentru unele detalii, a se vedea L. Pop, *Discuții în legătură*,..., p. 56 și urm.

² A se vedea M. Fabre-Magnan, *Le mythe de l'obligation de donner*, în „Revue trimestrielle de droit civil”, nr. 1/1996, p. 92-103, citat de L. Pop, în *op. cit.*, p. 58.

³ *Ibidem*.

⁴ Potrivit art. 1295 alin. 1 C. civ., vinderea este perfectă între părți și proprietatea este de drept strămutată la cumpărător, în privința vânzătorului, îndată ce părțile s-au învoit asupra bunului și asupra pretului, deși lucrul încă nu se va fi predat și prețul încă nu se va fi numărat.

⁵ Facem precizarea că, în cazul termenului suspensiv, părțile trebuie să precizeze în contract că au amânat transferul proprietății deoarece, în caz contrar, se amână numai tradițiunea lucrului. Într-adevăr, în temeiul art. 1022 C. civ., termenul se deosebește de condiție, pentru că el nu suspendă angajamentul, ci numai amână executarea. În schimb, în temeiul art. 1017 teza a II-a C. civ., obligația supusă unei condiții suspensive nu se perfectează decât după îndeplinirea evenimentului.

caz, se obligă să realizeze individualizarea bunurilor, respectiv să predea bunul care face obiectul contractului de înstrăinare.

În opinia noastră, în cadrul acestei teorii, într-un mod evident neștiințific, plecându-se de la două ipoteze speciale, de strictă interpretare și aplicare, se desprinde o concluzie de aplicabilitate generală.

În ceea ce ne privește, pentru motivele ce urmează, exprimăm rezerve în legătură cu corectitudinea logico-juridică a aserțiunii doctrinare evocate mai sus.

C. Critica pe care o propunem diviziunii obligațiilor civile în obligații de a da, a face sau a nu face ceva.

În primul rând, de regulă, în doctrină, conținutul obligației de a da este numai evocat, fără să fie și argumentat. Astfel, nu sunt aduse în discuție aspectele legale care să susțină faptul că a da înseamnă doar a constitui sau a transmite un drept real de la debitor la creditor sau și altceva.

Pentru a defini obligația de a da, în doctrină, de regulă, sunt invocate doar dispozițiile art. 971 C. civ. și, eventual, pentru particularizarea lor, cele ale art. 1295 alin. 1 C. civ., din materia contractului de vânzare-cumpărare. În context, reiterăm faptul că, potrivit art. 971 C. civ., în contractele ce au ca obiect translația proprietății sau a unui alt drept real, proprietatea sau dreptul se transmite prin efectul consimțământului părților și lucrul rămâne în rizico-pericolul dobânditorului, chiar dacă nu i s-a făcut tradițiunea acestuia.

În opinia noastră însă, dispozițiile art. 971 C. civ., pentru a servi la stabilirea semnificației juridice a obligației de a da, trebuie puse în corelație cu alte prevederi ale Codului civil, cum ar fi, spre exemplu, cele ale art. 972 și ale art. 1074.

Chiar la o simplă lectură, se poate deduce că textul art. 971 C. civ. are un dublu rol.

Astfel, *pe de o parte*, acest text stabilește momentul în care se transmite dreptul de proprietate sau un alt drept real de la debitor la creditor în cazul contractelor care au ca obiect astfel de drepturi. Acest moment este chiar momentul în care se realizează acordul de voință, adică părțile își dau consimțământul. Altfel spus, sub acest aspect, dispozițiile art. 971 C. civ. constituie o aplicație *in concreto* a principiului consensualismului ce se degajă din dispozițiile art. 942 C. civ., conform cărora contractul este acordul de voință între două sau mai multe persoane spre a constitui sau a stinge între dâșii un raport juridic. Deci, sub acest aspect, art. 971 instituie principiul, potrivit căruia, în cazul contractelor care au ca obiect transferul dreptului de proprietate sau a unui alt drept real, efectul principal al contractului, adică transferul dreptului civil, se produce chiar în momentul realizării acordului de voință. De fapt, art. 971 C. civ. este plasat în contextul dispozițiilor generale ale capitolului consacrat *efectelor convențiilor* (art. 969-985).

Pe de altă parte, textul art. 971 C. civ. are menirea de a materializa în domeniu principiul din dreptul roman *res perit domino actori*, adică lucrul pierde fortuit, de regulă, în detrimentul proprietarului, chiar dacă acesta se află la persoana care a transmis deja dreptul de proprietate. Finalmente, suportarea riscului pierii fortuite a lucrului este o consecință firească a transferului dreptului de proprietate sau a unui alt drept real, adică a faptului că dobânditorul a devenit titularul dreptului respectiv.

În al doilea rând, în art. 971 C. civ. se referă la *transferul dreptului de proprietate sau a unui alt drept real* (teza I) și la *pierea fortuită a lucrului* (teza a II-a). Finalmente, implicit, textul art. 971 C. civ. conduce la concluzia că avem de a face cu două prestații diferite și succesive, adică cu obligația de a *transfera un drept real asupra unui lucru*, care se

produce chiar în momentul acordului de voință, și cu aceea *de predare efectivă a lucrului către dobânditor*, care poate interveni și ulterior.

În *al treilea rând*, faptul că art. 971 C. civ. vizează două prestații cu semnificație juridică diferită este susținut chiar și de dispozițiile art. 972 C. civ. Într-adevăr, în temeiul art. 972 C. civ., dacă lucrul pe care cineva s-a obligat succesiv *a-l da* la două persoane este mobil, persoana pusă în posesie este preferată și rămâne proprietară, chiar dacă titlul său este cu dată posterioară, cu condiția ca acea persoană să fie de bună-credință (s.n.)¹. Deci, potrivit acestui text, *a da* are semnificația de *transmitere a dreptului de proprietate asupra unui lucru mobil*, care este diferită de *punerea în posesie a dobânditorului* și care, evident, are semnificația de *tradițiune a lucrului*. În context, facem precizarea că regula stipulată de art. 972 C. civ. nu se aplică și atunci când obligația de a da are ca obiect drepturi reale privind bunuri imobile. În aceste cazuri sunt incidente dispozițiile speciale referitoare la înscrierile în cărțile funciare a constituțiilor sau transmiterilor de drepturi reale imobiliare².

În *al patrulea rând*, actualul Cod civil mai conține încă trei articole ce se referă *expressis verbis* la obligația de a da. În concret, este vorba despre art. 1074 alin. 1, art. 1079 alin. 1 și art. 1083 C. civ. Și cele trei texte sunt plasate în contextul capitolului consacrat *efectelor obligațiilor în general*. Cum convențiile constituie izvor al obligațiilor, este evident faptul că aceste dispoziții sunt incidente și în cazul obligațiilor născute din contracte.

Sub aspectul care ne interesează au relevanță doar dispozițiile art. 1074 alin. 1 C. civ.³.

¹ Facem precizarea că, în prelungirea dispozițiilor art. 972 C. civ. se află cele ale art. 1909 alin. 1 C. civ., conform cărora lucrurile mișcătoare se prescriu prin faptul posesiei lor, fără a fi nevoie de vreo curgere de timp. De la această regulă este exceptată situația bunului mobil furat sau pierdut (alin. 2). Astfel, în cele două ipoteze, persoana care a pierdut sau i s-a furat un lucru, poate să-l revendice, în curs de trei ani, din ziua când l-a pierdut sau când i s-a furat, de la cel care la care se găsește, rămânând acestuia recurs contra celui care îl are. Chiar dacă art. 1909 alin. 2 C. civ. se referă la *cel ce a pierdut sau cel cărui a i s-a furat un lucru*, textul îl are în vedere exclusiv pe proprietarul lucrului, deoarece, în continuare, textul legal recunoaște acestuia dreptul de a revendica bunul de la cel la care se află. Evident, acțiunea în revendicare poate fi promovată numai de către proprietar.

² A se vedea: Decretul-lege nr. 115/1938 (publicat în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 95 din 27 aprilie 1938); Legea nr. 7/1996 (publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 61 din 26 martie 1996 și modificată prin Titlul XII din Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 653 din 22 iulie 2005). Legea nr. 7/1996 a intrat în vigoare, conform art. 72, la 90 de zile de la data publicării ei în Monitorul oficial al României, adică la data de 24 iunie 1996. Prin această lege se urmărește realizarea unui cadastru general și registre de publicitate imobiliară pentru întreg teritoriul de stat al României. Până la definitivarea lucrărilor de cadastru general și a registrelor de publicitate imobiliară, în România sunt aplicabile trei sisteme de publicitate imobiliară, și anume: *sistemul registrelor de transcripțiuni și inscripțiuni*, instituit prin art. 1801-1802 și art. 1816-1823 C. civ., precum și prin art. 710-720 C. pr. civ., aplicabil în *Vechiul Regat*; *sistemul cărților funciare*, aplicabil în Transilvania, Banat și Bucovina, instituit prin Decretul-lege nr. 115/1938 pentru unificarea dispozițiilor referitoare la cărțile funduare și *sistemul cărților de publicitate funciară*, aplicabil în București și în câteva localități limitrofe acestuia, instituit prin Legea nr. 242/1947 pentru transformarea cărților funciare provizorii din *Vechiul Regat* în cărți de publicitate imobiliare (publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 157 din 12 iulie 1947). Pentru unele detalii referitoare la sistemele de publicitate imobiliară din România, a se vedea: I. Albu, *Publicitatea imobiliară în dreptul român. Noile cărți funciare*,..., p. 5-8; I. Albu, *Noile cărți funciare*, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 8 și urm.

³ În temeiul art. 1079 alin. 1 C. civ., dacă obligația constă în a da sau în a nu face ceva, în caz de neexecutare, debitorul se va pune în întârziere printr-o notificare ce i se va face prin instanța judecătorească în a cărei rază teritorială se află domiciliul său. În schimb, potrivit art. 1079 C. civ., debitorul este de drept în întârziere în următoarele situații: în cazurile anume prevăzute de lege (pct. 1); când s-a contractat expres că debitorul va fi în întârziere la împlinirea termenului, fără a fi necesară notificarea (pct. 2); când obligația nu putea

Astfel, potrivit art. 1074 alin. 1 C. civ., obligația de a da cuprinde pe aceea de a preda lucrul și de a-l conserva până la predare. Practic, art. 1074 alin. 1 C. civ., preia vechea regulă din dreptul roman referitoare la transmiterea dreptului de proprietate asupra unui lucru ca efect al tradițiunii acestuia. În raport cu problema pusă în discuție, dispozițiile art. 1074 alin. 1 C. civ. conduc la două concluzii.

Astfel, pe de o parte, faptul că o persoană poate pretinde, respectiv poate fi obligată să predea un lucru înseamnă că, anterior operațiunilor respective, a dobândit, respectiv a pierdut un drept real asupra lucrului respectiv, inclusiv dreptul de proprietate. Această concluzie este susținută chiar și de dispozițiile art. 1074 alin. 2 C. civ., conform cărora lucrul este în rizico-pericolul creditorului, afară numai când debitorul este în întârziere. În acest din urmă caz, rizico-pericolul este al debitorului. Practic, textul citat evocă situația în care lucrul piere fortuit în intervalul de timp cuprins între momentul transferului dreptului de proprietate și momentul în care are loc tradițiunea acestuia către noul proprietar, fiind o aplicație *in concreto* a principiului *res perit actori domino*.

Pe de altă parte, textul analizat are și semnificația de a stabili că obligația de a da are un conținut mai larg decât cel reținut, de regulă, în doctrină. Altfel spus, această obligație nu constă numai în transferul dreptului real, ci și în obligația de a preda lucrul și de a-l conserva până la predare. Deci, contrar susținerilor unanime din doctrină¹, predarea lucrului nu constituie doar o simplă obligație de a face, distinctă de obligația de a da. În realitate, îndatorirea debitorului de predare a lucrului intră în conținutul obligației de a da. Cât privește obligația de conservare, ce revine debitorului, de asemenea, conform art. 1074 alin. 1 C. civ., aceasta, intrând în conținutul obligației de a da, nu este echivalentă cu obligația de a suporta riscul pieririi fortuite a lucrului², stipulată de art. 1074 alin. 2 C. civ.

Este adevărat, în esența ei, obligația de a da este tot o obligație de a face, deoarece îl obligă pe debitor la un fapt pozitiv, dar, în opinia noastră, nu poate fi confundată cu clasică obligație de a face întrucât, pe lângă prestația de a transfera dreptul real³, presupune și prestația de a preda lucrul, precum și pe aceea de a-l conserva până la predare.

fi îndeplinită într-un timp determinat, pe care debitorul l-a lăsat să treacă (pct. 3). Potrivit art. 1083 C. civ., nu poate fi loc la daune-interese când, datorită unei situații de forță majoră sau unui caz fortuit, debitorul nu a putut să dea sau să facă ceea ce se obligase ori a făcut ceea ce îi era oprit.

¹ A se vedea, C. Stătescu și C. Bârsan, *op. cit.*, p. 5.

² Sunt autori care consideră că forța majoră este sinonimă cu cazul fortuit, deoarece ambele fac imposibilă executarea obligației, fără ca acest lucru să fie imputabil debitorului. În acest sens pot fi invocate dispozițiile art. 1082 C. civ., care se referă la o cauză străină neimputabilă debitorului. Cauza străină, evocată de acest text, poate fi considerată, în același timp, un caz fortuit sau o cauză de forță majoră. Astfel, dacă o considerăm din punctul de vedere al originii sale externe, adică a condiției să fie străină de fapta debitorului, ea este un caz fortuit. Dacă, însă o considerăm din punctul de vedere al naturii sale, care îi dă caracterul de obstacol de neînfrânt și inevitabil, ea este forță majoră. Întrucât legea nu definește cazul fortuit și nici forța majoră, instanțele de judecată vor aprecia, în funcție de împrejurări, dacă evenimentul, care a împiedicat sau a întârziat executarea, este caz fortuit sau forță majoră (în acest sens, a se vedea C. Hamangiu, *op. cit.*, p. 321). În opinia noastră, *cazul fortuit și forța majoră sunt modalități ale cauzelor străine*. Deci, numai în acele ipoteze în care legiuitorul se referă în general la cauze străine se pune problema ca judecătorul să aprecieze dacă este vorba despre un caz fortuit sau o forță majoră, iar în celelalte cazuri va trebui să se conformeze dispozițiilor legale ce se referă, fie la un caz fortuit, fie la o forță majoră. Spre exemplu, Codul civil vorbește despre cazul fortuit în art. 1156, art. 1158, art. 1358, art. 1435, art. 1461, art. 1475, art. 1566, art. 1567 etc. În schimb, forța majoră este evocată în 1198, art. 1431, art. 1434, art., 1435, art. 1557, art. 1448, art. 1475, art. 1601, art. 1606 și art. 1625 etc.

³ A se vedea, C. Hamangiu și colectiv, *op. cit.*, p. 316.

Față de cele expuse mai sus, este evident faptul că obligația de a da rămâne o obligație cu o configurație juridică proprie, care include atât obligația de tradițiune, cât și cea de conservare a lucrului până la predare. Altfel spus, obligația de a da are un conținut mult mai complex decât cel invocat, de regulă, în doctrina română și în cea franceză.

În *al cincilea rând*, în legătură cu această clasificare a obligațiilor, în doctrina franceză¹ se vorbește și despre *categoria obligațiilor de prestare*, prin care sunt desemnate raporturile juridice de obligații în care debitorul este îndatorat să pună un lucru la dispoziția creditorului².

Se susține că unele obligații de *prestare* sunt subordonate obligației de *a da*.

În acest sens, sunt evocate următoarele obligații:

- predarea bunului cert înstrăinat către creditor;
- individualizarea bunurilor de gen care s-au vândut și predarea lor creditorului;
- remiterea sumei de bani datorată cu titlu de preț al bunului cumpărat de către debitor etc.

În ceea ce ne privește, această categorie ar putea fi interesantă numai sub aspect terminologic. În schimb, din punct de vedere juridic, o considerăm inutilă și chiar de natură să genereze confuzii. Într-adevăr, după cum s-a evocat mai sus, în sistemele de drept civil de origine romană, obligația de a da include și prestația debitorului de predare, precum și aceea de conservare a lucrului până la predare. Reiterăm faptul că în sistemul de drept român această regulă este stipulată de art. 1074 alin. 1 C. civ.

1.3.2.2. Obligații pozitive și obligații negative

De asemenea, după obiectul lor, ca o variantă a primei clasificări, obligațiile civile se clasifică în obligații pozitive, adică obligația de a da și obligația de a face, și obligații negative, adică obligația de a nu face ceva.

Această diviziune a obligațiilor prezintă interes practic. Evocăm, în context, următoarele aspecte rezultate din dispozițiile Codului civil:

- orice obligație de a face sau de a nu face ceva se schimbă în dezdăunări în caz de neexecutare din partea debitorului (art. 1075);
- în cazul obligației de a nu face, în afară de dezdăunări, creditorul poate cere să se distrugă ceea ce s-a făcut prin încălcarea acestei obligații sau poate cere să fie autorizat să distrugă el însuși, dar pe cheltuiala debitorului (art. 1076);
- nefiind îndeplinită obligația de a face ceva, creditorul, de asemenea, poate fi autorizat de a o aduce el la îndeplinire, dar pe cheltuiala debitorului (art. 1077);
- dacă obligația constă în a da sau a în a face ceva, debitorul se va pune în întârziere printr-o notificare ce i se va face prin executorul judecătoresc în a cărei rază teritorială se află domiciliul său (art. 1079 alin. 1)³. De fapt, dispozițiile art. 1079 alin. 1 C. civ. sunt o prelungire firească a prevederilor art. 1073 C. civ., conform cărora creditorul are dreptul de a dobândi îndeplinirea exactă a obligației, iar în caz contrar are dreptul la dezdăunare. Deci,

¹ Pentru o prezentare a teoriei obligațiilor de prestare, a se vedea L. Pop, *Discuții în legătură*,..., p. 58-59.

² Pentru o critică a acestei teorii, idem, p. 58-60.

³ Punerea în întârziere a debitorului nu este necesară, potrivit art. 1079 alin. 2 C. civ., în următoarele situații: în cazurile anume prevăzute de lege (pct. 1); când s-a contractat expres că debitorul va fi în întârziere la împlinirea termenului, fără să fie necesară notificarea (pct. 2); când obligația nu putea fi îndeplinită decât într-un interval de timp determinat, pe care debitorul l-a lăsat să treacă (pct. 3).

în caz de neexecutare a unei obligații pozitive, creditorul, pentru a obține executarea prestației la care s-a obligat debitorul, va proceda astfel: va purcede la punerea în întârziere a debitorului, care se va face prin intermediul executorului judecătoresc de pe lângă judecătoria în a cărei rază teritorială se află domiciliul acestuia; creditorul, dacă nu reușește să-l determine pe debitor să-și execute obligația, îl va chema în judecată pentru a fi obligat prin hotărâre judecătorească irevocabilă; va întreprinde demersurile necesare pentru punerea în executare a hotărârii judecătorești irevocabile de bună-voie¹, iar dacă debitorul refuză s-o execute în termenul stabilit în somație², creditorul va proceda, după caz, fie la executarea silită³, în condițiile art. 575-580¹ C. pr. civ., pentru predarea silită a bunurilor mobile⁴ sau imobile⁵, și de art. 580²-580⁵ C. pr. civ., pentru executarea silită a obligațiilor de a face sau a obligațiilor de a nu face⁶, fie va sesiza instanța de executare în vederea aplicării unei amenzi civile.

¹ Potrivit art. 371¹ alin. 1 și 2 C. pr. civ., obligația stabilită printr-o hotărâre judecătorească sau printr-un alt titlu se execută de bună-voie și se procedează la executarea ei silită numai dacă debitorul refuză s-o execute de bună-voie.

² Art. 572 C. pr. civ. se referă la următoarele obligații prevăzute în titlul executoriu: predarea unui bun sau a folosinței acestuia; desființarea unei construcții, plantații sau a altei lucrări; îndeplinirea oricărei activități stabilite pentru realizarea drepturilor creditorului.

³ În temeiul art. 372 C. pr. civ., executarea silită se va efectua numai în temeiul unei hotărâri judecătorești ori al unui alt înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu. Hotărârile judecătorești și celelalte titluri executorii se execută, potrivit art. 373 C. pr. civ., de către executorul judecătoresc din circumscripția judecătorei în care urmează să se efectueze executarea ori, în cazul urmăririi bunurilor imobile, de către executorul judecătoresc din circumscripția judecătorei în care acestea se află. Dacă bunurile se află în circumscripțiile mai multor judecătorei, este competent oricare dintre executorii judecătorești care funcționează pe lângă acestea. Facem precizarea că, potrivit art. 373 alin. 3 C. pr. civ., instanța de executare este judecătoria în circumscripția căreia se va face executarea, în afara cazurilor în care legea prevede altfel. Cererea de executare se depune, de regulă, la executorul judecătoresc, care va cere instanței încuviințarea executării.

⁴ Potrivit Codului de procedură civilă, predarea silită a bunurilor mobile este supusă următoarelor reguli: dacă partea obligată să predea un bun mobil, determinat prin calitate și cantitate, nu-și îndeplinește obligația în termen de o zi de la primirea somației, predarea lui se va face prin executare silită (art. 575). Somația, despre care se vorbește în textul art. 575 C. pr. civ., nu este cea prevăzută de art. 1079 C. civ., ci tocmai aceea care se face debitorului în temeiul unui titlu executoriu, conform art. 572 C. pr. civ.; pentru executarea silită a acestei obligații, executorul judecătoresc va ridica bunul urmărit de la debitor sau de la persoana la care se află, punându-l astfel pe creditor în drepturile sale stabilite prin titlul executoriu (art. 576).

⁵ Predarea silită a bunurilor imobile se face, potrivit Codului de procedură civilă, cu respectarea următoarelor reguli: dacă partea obligată să părăsească ori să predea un imobil nu-și îndeplinește această obligație în termen de 5 zile de la primirea somației, ea va fi îndepărtată prin executare silită, iar imobilul va fi predat celui îndreptățit (art. 578); în vederea executării silită a acestei obligații, executorul judecătoresc îl va soma pe debitor să părăsească de îndată imobilul, iar în caz de împotrivire, va elibera imobilul cu ajutorul forței publice, punându-l pe creditor în drepturile sale (art. 579); dacă executarea privește un imobil în care se găsesc bunuri mobile ce nu formează obiectul executării, pe care debitorul nu le ridică singur, executorul va încredința aceste bunuri în păstrarea unui custode (art. 580).

⁶ În temeiul Codului de procedură civilă, executarea silită a altor obligații de a face sau a nu face este supusă următoarelor reguli: dacă debitorul refuză să îndeplinească o obligație de a face cuprinsă într-un titlu executoriu, în termen de 10 zile de la primirea somației, creditorul poate fi autorizat de către instanța de executare, prin încheiere irevocabilă, dată cu citarea părților, să o îndeplinească el însuși sau prin alte persoane, pe cheltuiala debitorului (art. 580²); dacă obligația de a face nu poate fi îndeplinită printr-o altă persoană decât debitorul, acesta poate fi constrâns la îndeplinirea ei, prin aplicarea unei amenzi civile, stabilită prin încheiere irevocabilă. Amenda va fi de 20 lei (RON) la 50 (RON) de lei pentru fiecare zi de întârziere și este plătită statului (art. 580³); în cazul obligației de a nu face, pe lângă regulile evocate mai sus, care se vor aplica corespunzător, creditorul va putea cere instanței de executare să fie autorizat, prin încheiere irevocabilă, dată cu citarea părților, să desființeze el însuși sau prin alte persoane, dacă este cazul, pe socoteala debitorului, lucrările făcute de acesta împotriva obligației de a nu face (art. 580⁴ alin. 2).

1.3.2.3. Clasificarea obligațiilor după gradul de certitudine în realizarea lor

A. Aspecte generale.

După acest criteriu, obligațiile civile se clasifică în două categorii, și anume:

- obligații determinate sau obligații de rezultat;
- obligații de prudență și diligență sau obligații de mijloace.

Concepută ca o *summa divisio*, această clasificare, fără suport legal (în opinia noastră), a fost preluată în doctrina română din cea franceză¹.

În doctrină, fără să se argumenteze, se susține că această clasificare determină o mai bună și precisă determinare a îndatoririlor și răspunderilor debitorului față de creditorul său deoarece, în cazul obligațiilor de rezultat, garanția de care beneficiază creditorul este mai mare, iar în cazul în care obligația este de mijloace garanția este mai mică ca întindere și intensitate².

De asemenea, izolat, în doctrină³ se susține că obligațiile de rezultat sunt, de fapt, *obligații de scop*, iar obligațiile de prudență sau de diligență sunt *obligații prin care numai se tinde spre atingerea unui scop*, fără însă să se pretindă neapărat ca debitorul să realizeze acel scop, ci numai să depună diligența cerută pentru realizarea scopului.

În opinia noastră, în cadrul celei din urmă teze, se face confuzie între scopul sau cauza obligației și rezultatul la care debitorul trebuie să ajungă prin executarea acesteia.

Într-adevăr, scopul reprezintă ceea ce urmărește să realizeze debitorul, respectiv creditorul, ca urmare a raportului obligațional ce s-a legat între ei. Privit din punctul de vedere al debitorului, scopul reprezintă ceea ce urmărește acesta să obțină prin executarea prestației la care s-a obligat. Acesta poate consta, spre exemplu, în obținerea unui câștig, în gratificarea creditorului sau chiar în liberarea acestuia de o datorie etc. Din punctul de vedere al creditorului, scopul poate consta, spre exemplu, în satisfacerea unor trebuințe materiale ori spirituale sau chiar în acumularea de avere etc.

Față de cele expuse mai sus, este evident faptul că rezultatul la care urmează să ajungă debitorul prin executarea obligației este doar mijlocul prin care se asigură atingerea scopului pentru care a contractat creditorul.

Nu putem fi de acord cu aserțiunea doctrinară respectivă și pentru faptul că, indiferent de modalitatea ei, obligația este contractată în vederea realizării unui anumit scop.

Finalmente, dacă am accepta această teză, *per a contrario*, ar trebui să fim de acord, evident inadmisibil că, în cazul altor obligații, debitorul și creditorul nu acționează pentru atingerea unui scop.

De fapt, în cazul obligațiilor izvorâte din acte juridice, această teză contravine flagrant unor dispoziții legale lipsite de echivoc.

Astfel, potrivit art. 948 C. civ., condițiile esențiale pentru existența oricărei convenții sunt capacitatea de a contracta, consimțământul valabil al părții ce se obligă, un obiect de-

¹ A se vedea: M. Mazeud, *L'obligation générale de prudence et les obligations déterminées*, în „Revue trimestrielle de droit civil”, 1936, p. 11 și urm.; A. Tunc, *La distinction des obligations de résultat et des obligations de diligence*, în *Jurisclasseur périodique* 45, I, 449. Pentru alte detalii bibliografice din doctrina franceză pe această temă, a se vedea L. Pop, *Discuții în legătură...*, p. 63.

² A se vedea, T. R. Popescu și P. Anca, *Introducere în teoria generală a obligațiilor*, Editura Științifică, București, 1968, p. 11-12.

³ A se vedea, I. Dogaru și P. Drăghici, *op. cit.*, p. 28-29.

terminat și o cauză licită. De asemenea, cu titlu general, art. 964 C. civ. dispune că obligația fără cauză sau fondată pe o cauză falsă ori nelicită¹ nu poate avea nici un efect.

În realitate, teza doctrinară pe care o criticăm ar putea să aibă în vedere situația în care cauza ori scopul nu este stipulat expres în actului juridic generator al raportului juridic în conținutul căruia se află obligația respectivă.

Neîndoielnic însă, între împrejurarea că scopul nu există și împrejurarea că acesta nu este stipulat expres sunt deosebiri atât de evidente și de esențiale încât nici nu trebuie demonstrate. Astfel, prima împrejurare determină nulitatea actului juridic, conform art. 948 coroborat cu art. 966 C. civ., iar secunda dă dreptul părții interesate să răstoarne prezumția de existență a scopului, în condițiile art. 967 alin. 2 C. civ. Într-adevăr, în temeiul art. 967 C. civ., convenția și, pe cale de consecință, obligația ce derivă din ea, este valabilă, cu toate că această cauză nu este expresă (alin. 1) deoarece, până la dovada contrarie, aceasta este prezumată că există (alin. 2).

B. Obligații determinate sau obligații de rezultat.

Potrivit doctrinei din domeniu, *obligațiile determinate sau de rezultat sunt acele obligații în temeiul cărora debitorul se îndatorează, prin conduita lui pozitivă, să obțină un anumit rezultat, precis determinat, în favoarea creditorului ori a persoanei desemnată de către acesta, garantând obținerea aceluși rezultat.*

Deci, în cazul obligațiilor de rezultat, prestația sau prestațiile debitorului sunt strict precizate sub aspectul naturii, întinderii, cantității și calității lor.

Mai mult, se susține că, în cazul acestor obligații, debitorul se obligă să desfășoare sau să nu desfășoare o anumită activitate și, astfel, să ajungă la un anumit rezultat determinat. Altfel spus, în cadrul acestor obligații debitorul garantează obținerea rezultatului convenit cu creditorul său.

De asemenea, se consideră că neatingerea rezultatului la care s-a îndatorat debitorul face să se presupună că acesta nu a fost suficient de diligent, adică tocmai faptul că se află în culpă față de nerealizarea rezultatului respectiv. Deci, neajungerea la rezultat determină nașterea unei prezumții relative de culpă a debitorului.

Pe cale de consecință, în doctrină² s-a concluzionat că debitorul este obligat să repare paguba astfel produsă creditorului fără a trebui, însă, ca acesta din urmă să dovedească vina primului.

În cazul neajungerii la rezultatul promis, singura posibilitate juridică pentru ca debitorul să fie exonerat de răspundere este ca acesta, în temeiul art. 1082 C. civ., să facă dovada că nerealizarea rezultatului s-a datorat unor cauze străine, neimputabile lui, adică unei forțe majore³ sau faptei victimei ori faptei unui terț.

Potrivit doctrinei române și franceze din domeniu⁴, în raport cu gradul de intensitate al garanției de executare pe care debitorul o garantează creditorului, obligațiile de rezultat sunt subclasificate în următoarele categorii:

¹ În temeiul art. 968 C. civ., cauza este nelicită când este prohibită de lege, când este contrarie bunelor moravuri și ordinii publice.

² A se vedea, L. Pop, *op. cit.*, p. 21.

³ *Forța majoră*, este, în toate situațiile, o împrejurare de origine externă și extraordinară, care este absolut imprevizibilă și absolut inevitabilă, cum ar fi, spre exemplu, un fenomen natural sau chiar unul social (pentru unele detalii în acest sens, a se vedea M. Eliescu, *op. cit.*, p. 208-213).

⁴ A se vedea: L. Pop, *op. cit.*, p. 62-63; B. Starck și colectiv, *Obligation. Contracts*, Litec, Paris, 1989, p. 405 și urm.